

İşine, çevresine, dünyaya hep sevgiyle bakan *Azra Erhat*'ı 19 yıl önce bugün yitirmiştik

İnsanı ve Anadolu'yu yüceltti

ZEYNEP ORAL

Bugün *Azra Erhat*'ın ölüm yıldönümü. 6 Eylül 1982'de yitirdik onu. 67 yaşındaydı.

Hiç unutmuyorum, hastane odasına hiç benzemeyen bir hastane odasından onu son yolculuğuna uğurladığımızda, içimde hep şu duygu vardı: *Azra Erhat*'tan özür dilemekte geç kaldık, ancak teşekkür edebiliriz.

Şimdi yapmaya çalıştığım da bu. Ona teşekkürü, sizlerle paylaşmak ve genç kuşaklara aktarmak.

"*Mavi Anadolu*", "*Mavi Yolculuk*", "*İşte İnsan-Ecco Homo*", "*Sevgi Yöntemi*", "*Troya Masalları*", "*Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı*" adlı kitapları... Türkçedeki ilk özgün "*Mitologya Sözlüğü*"... *A. Kadir*'le birlikte Türkçeye kazandırdığı "*İlyada ve Odysseia*" çevirileri... *Orhan Veli*'yle "*Saygılı Yosma*", "*Antigone*" ve *Molière* çevirileri... Yaşamının son yıllarında, gecesini gündüzüne katıp *Sabahattin Eyuboğlu* ve *Cevat Şakir*'in tüm yazdıklarını tek tek toparlayıp yayına hazırlaması...

Karınca çalışkanlığındaydı. Kuyumcu titizliğiyle çalışırdı.

Bütün bu çalışmalarında ve yaşamda *Azra Erhat*, insanı "insan" yapan değerleri bulup ortaya çıkarırdı, bu değerleri yüceltti, çevresine ve okurlarına bu değerleri iletirdi.

Bütün bu çalışmalarında ve yaşamda *Azra Erhat*, Anadolu tutkusunu yaydı, bu topraklardaki kültür mirasına sahip çıktı, onu hepimizin kıldı.

Bunları yaparken işine, çevresine, topluma ve dünyaya sevgiyle, aşkla, coşkuyla yaklaştı; sevgiyle, aşkla, coşkuyla sarıldı. Hem de hiç gizlemek gereğini duymadan....

Bunları yaparken birlikte çalışmanın, birlikte üretmenin, imecenin en güzel örneğini verdi.

Uçmak... Uçmak...

İlk ve ortaöğrenimini yurtdışında yapmıştı. Latince, Grekçe biliyordu.

18 yaşındaydı İstanbul'a geldiğinde. Klasik filoloji... 19 yaşında Ankara Üniversitesi'nde Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde... O sırada asistan olan *Sabahattin Eyuboğlu*

lu'nu tanıdı. Aradığı her şeyi onda buldu.

"Ne müthiş ders verirdi! Ustamdı, hocamdı, dosttu, babaydı, ağabeydi, kardeşti... Ölçüyü, ahlakı, güzelliği, doğruluğu onda buldum."

"Hepimiz ona âşıktık. Bütün sınıf ona hayrandık... Yok yok, Sabo'yla evlendim ya... Hiç *Sabahattin*'e âşık ol-sam Sabo'yla evlenir miydim!" (Bir yıl evli kaldığı Sabo, Macardı.)

Bitirdiği bölümde asistanlık, doçentlik... Sonra çeviriler, gazete, dergilere yazılar...

Maya Galerisi'nde bir sergi sonrasında gidilen meyhanede tanıdı *Cevat Şakir*'i. *Sabahattin Eyuboğlu* tanıştırdı onları. Tam da o sıralarda *İlyada*'yı çeviriyordu *Azra Erhat*. Ka-

labalık masada bir de tartışma çıktı *İlyada* üzerine... Gece bitti, masa dağıldı, *Balıkçı*'nın söyleyecekleri hâlâ bitmemişti. Oysa İzmir'e dönecekti. "Adresinizi verin, devamını yazarım" dedi.

Bir hafta sonra kocaman bir zarf ulaştı *Azra Erhat*'a. Zarfın içinden tam 80 sayfa çıktı! El yazısıyla...

Mektubu yanıtlamanın tek yolu vardı. O da öyle yaptı. Kalktı İzmir'e gitti.

"Önümde yepyeni, kocaman bir dünya açıldı. Başka bir dünya. Coşku dünyası... *Balıkçı* beni uçurdu. Bu coşku, bu beraberlik, ölümüne dek sürdü... Ben hep klasiktim, ölçülüydüm. *Sabahattin* beni hep ölçüye itmişti, iterdi. *Balıkçı* nefret ederdi öl-

ODYSSEIA çevirisinden

Varınca ta uzaklardaki adaya,
çıktı karaya menekşe rengi denizden,
yürüdü gitti koca mağaraya doğru,
o mağarada güzel örgülü *Nymphe* otururdu.
Buldu onu içinde mağaranın.
Kocaman bir ateş vardı ocakta,
kokusu uzaklara yayılıyor, sarıyordu adayı
çatır çatır yanan dağ selvisinin, mazı ağacının.
Kalypso içerde türkü çağırıyordu güzel sesiyle,
kumaş dokuyordu altın mekikle tezgâhına gide gele.
Gür bir orman sarmıştı mağaranın çevresini,
kızılağaçlar, kavaklar, güzel kokulu selviler,
ağaçlarda yuva yapmıştı yaygın kanatlı bir sürü kuş,
baykuşlar, atmacalar, geveze kargalar,
yemlerini denizden çıkaran deniz kuşları.
Oracıkta, mağara oyuğunun tepesinde,
bir bağ vardı, dal budak salmış,
üzümleri uzanır salkım salkım.
Dört pınar akıyordu yan yana dizili,
duru sular fişkiriyordu oraya buraya.
Yumuşak çimenler yeşeriyordu çevresinde suların,
menekşeler, maydanozlar gövermişti çimenlerde.

çüden. Her şeyi daha coşkun isterdi. Kendi üslubunda hep ama hep uçayım isterdi..."

(*Azra Erhat*'ın bu yazıda kullandığı sözleri, ölümünden birkaç ay önce yaptığım, "*Konuşa Konuşa*" kitabımda yayımlanan röportajdan alınmıştır.)

Oysa biz...

Azra Erhat sürekli çalışırken ve üretirken biz onu doçent olduğu fakülteden kovduk. "Gâvurla evlendin ya, daha ne suç işleyeceksin!" diyerek... 1946'daydı. Hiç unutmadı, ayın 25'inde kovmuşlar ve o ayın maaşını geri almışlardı.

O çalışırken ve üretirken biz onu tutuklayıp hapislerde, demir parmak-

lıklar arasında tuttuk. Çok tehlikeliydi. 1971'deydi.

Yargılanıp beraat ettikten sonra, biz onu işinden, Milletlerarası Çalışma Bürosu'ndaki işinden kovduk. Zanlıydı, içeri girip çıkmıştı, neme lazım...

("Biz" sözcüğü yerine "Devlet" de diyebilirdim. Ama bu devlette olup biten her şeyden biz sorumlu değil miyiz?)

Onu yitirdiğimiz gün, "Artık sizi hiçbir yerden kovamayız, hiçbir yere kapatamayız. Artık *mavi yolculuklardaki kuşlar gibi, uçurtmalar gibi özgürsünüz.*" diyordum.

"Özür dilemek için geç kaldık. Teşekkür ederiz *Azra Erhat*" demem bundan...

